

LBRIS

We know
books

21DE FEMEI
DIN ROMA
ANTICĂ

EMMA SOUTHON

Traducere din limba engleză de
Smaranda Nistor

♀ RAFTUL
♂ ROZ

Cuprins

<i>Abrevieri</i>	9
<i>Introducere</i>	13

REGATUL

Tarpeia și Hersilia / Anul 750 î.H. / Trădătoarea și patrioata.....	19
Tanaquil / Anul 616 î.H. / Regina.....	35
Lucreția și Tullia / Anul 510 î.H. / Virtuoaasa și târfa.....	47

REPUBLICA

Oppia / Anul 483 î.H. / Vestala.....	67
Hispa Faecenia / Anul 186 î.H. / Informatoarea.....	82
Clodia / Anul 60 î.H. / Medeea palatină.....	100
Turia / Anul 46 î.H. / Supraviețuitoarea.....	118

IMPERIUL

Iulia Caesar / Anul 27 î.H. / Prințesa.....	139
Cartimandua și Boudicca / Anul 60 d.H. / Clienta și rebelă.....	158
Iulia Felix / Anul 79 d.H. / Femeia de afaceri din Pompeii.....	178
Sulpicia Lepidina / Anul 100 d.H. / Prima doamnă a taberei.....	193
Iulia Balbilla / Anul 130 d.H. / Poeta.....	206

Perpetua / Anul 203 d.H. / Martira creștină.....	222
Iulia Maesa și Iulia Mamaea / Anul 222 d.H. / Mamele întregii rase umane.....	243

ANTICHITATEA TÂRZIE

Zenobia / Anul 268 d.H. / Augusta uzurpatoare	269
Melania Maior (cea Bătrână) / Anul 373 d. Hr. / Sfânta	291
Galla Placidia / Anul 414 d.H. / Ultima romană.....	310
<i>Epilog</i>	333
<i>Mulțumiri</i>	335
<i>Bibliografie</i>	337
<i>Note</i>	357

Tarpeia și Hersilia

Anul 750 î.H.

Trădătoarea și patrioata

La început a fost un zid. Ridicat de Romulus pe culmea Colinei Capitoline, nesocotit de fratele lui, Remus, apărat de Romulus și botezat cu sângele lui Remus în ziua de 7 aprilie 753 î.H. Legenda a slujit drept avertisment: zidurile lui Romulus erau sacre și orice incursiune avea să fie pedepsită neîntârziat și brutal. Apoi a fost un oraș-stat numit Roma, avându-l pe Romulus drept rege. Romulus susținea că este fiul zeului Marte. El pretindea că zeul o violase pe mama lui, Rhea Silvia, pentru ca spiței regale să nu i se pună capăt din cauza virginității ei pe viață. Din această poveste aflăm că, pentru romani, continuitatea neamului este mai importantă decât o femeie.

Ca să-și populeze cetatea, Romulus și-a deschis larg porțile, primind fugari din alte cetăți italice, oameni care evadaseră din sclavie, care își căutau norocul sau îndrăgeau aventura și riscul, și pe oricine îndeajuns de curios ca să se înfățișeze acolo. Nou-veniților, el le-a oferit cetățenie, sanctuar care-i ferea de consecințele infracțiunilor comise în alte locuri și libertate celor căzuți în sclavie. Iar ei au venit cu miile. După ce adunase destui, Romulus a instituit o ierarhie (pentru că, o, Doamne, romanilor tare le mai plăcea ierarhia!) și un Senat cu o sută dintre favoriții săi. Pe acești senatori el i-a numit Părinți (*patres*), iar îndatorirea lor era să-l sfătuiască pe Romulus, să-l călăuzească și să-i rezolve treburile administrative. Descendenții acestor primi o sută de bărbați erau

URDIS | We know
 cunoscuți ca patricieni – cea mai venerată și respectată clasă de familie din Roma.¹ Romulus a înglobat încă din start această ierarhizare în societatea lui nou-nouță. Țineți minte acest lucru, pentru că vom reveni asupra lui peste câteva capitole.

Ca să poată avea urmași, însă, acestor patricieni și tuturor celorlalți proaspăt inventați romani le trebuiau femei. La fel ca toate noile teritorii care par pline de posibilități pentru cei ce n-au mare lucru de pierdut (Vestul Sălbatic, criptomonede), Roma din perioada timpurie atrăgea bărbați cu un temperament – hai să zicem – dificil. În cazul Romei, acest lucru s-a întâmplat pentru că Romulus le-a oferit cetățenie, libertate și sanctuar numai bărbaților, excluzându-le explicit pe femei din pachetul lui de ofertă. Toți acești infractori, aventurieri și bărbați care fugiseră din sclavie garantau prin prezența lor un loc incitant și imprezvizibil, dar nu și un oraș-stat stabil sau care să dureze vreme îndelungată. Uitându-se la bărbații tineri și entuziaști care soseau zi de zi, Romulus și-a dat seama că, dacă Roma nu le putea pune la dispoziție o nevastă și un viitor, toți acești noi cetățeni de sex masculin îl vor părăsi până la urmă, iar orașul lui cel mare și nou se va nărui și va muri, înainte măcar să-și poată sărbători primul an de existență.

Înainte de a merge mai departe, trebuie să avem o mică discuție despre sursele disponibile pentru începuturile legendare ale Orașului Etern. Au supraviețuit și au ajuns până la noi, furnizându-ne narațiunile principale despre primele secole de existență ale Romei, operele a doi autori: Titus Livius și Dionysios din Halicarnas. Primul, cunoscut și ca Tit Liviu, este un istoric italian care a trăit între anul 56 î.H. și anul 17 î.H., scriind istoria Romei de la fondare și până în vremea lui, sub ochii atotvăzători ai primului împărat Augustus. Titus Livius și-a alcătuit istoria ca prieten al lui Augustus, pentru a-l ajuta să modeleze și să definească identitatea romană într-o perioadă de mari frământări sociale și culturale.² Dar a scris și într-o vreme când Roma părea să fi ajuns la apogeu. Roma în care a trăit Titus Livius era inimaginabil de bogată și controla un imperiu întins pe mai multe milioane de kilometri pătrați. Roma pe care a cunoscut-o Titus Livius se referea la întreaga Mediterană cu termenul *mare nostrum* – marea noastră. El afirmă că a ales să scrie istoria Romei

pentru că ascensiunea de neoprit a puterii romane lui îi părea cel mai strălucit exemplu de lucru bun care li se întâmplă oamenilor buni. Roma a reușit pentru că romanii meritau succesul. El se temea, însă, că luxul și lăcomia reprezentau o amenințare pentru Roma vremurilor lui și că trăia într-o perioadă de „prăbușire“ a moralității romane și, ca atare, el și-a scris istoria ca să le dea cititorilor săi exemple de bună purtare și de rea purtare, îndemnându-i: „În rostul cunoașterii faptelor omenești, învățătura va fi temeinică și rodnică, dacă afli într-o faptă strălucită o pildă luminoasă și un îndemn puternic, ca să-ți zidești o viață nouă, adevărată pentru binele și propășirea ta, dar mai ales a patriei tale, și să te ferești de ceea ce a fost rușinos și urât la începutul ei dintâi, și dăunător și meritând osândă, prin sfârșitul josnic al faptelor.“³ Misiunea aceasta etică a fost motorul selecției și prezentării istorisirilor lui despre cel mai străvechi trecut al Romei.

Cea de a doua sursă este lucrarea *Antichitățile Romei*, scrisă de Dionysios din Halicarnas. Acesta a sosit la Roma de la Halicarnas, oraș aflat pe teritoriul de azi al Turciei, în anul 29 î.H., fiindcă voia să afle cât mai multe cu putință despre romani, pe care îi socotea străini, și să scrie despre ei pentru cititorii din lumea vorbitoare de elină din răsăritul Mediteranei.⁴ După propriile-i spuse, el a petrecut două decenii la Roma, ca proto-antropolog, iar în final și-a publicat cartea în anul 7 î.H., de asemenea în timpul domniei lui Augustus. El a ales să scrie o istorie a Romei, de la fondarea ei și până la războaiele cu Cartagina, pentru că, în opinia lui, era „un subiect nobil, înălțător și folositor multora“, din nou prin exemplele de bună purtare. Totodată, își propunea să le explice cititorilor săi greci în ce fel, mai exact, „supremația romanilor a depășit de departe pe a tuturor celor despre care se știe din vremuri de mai demult“.⁵ La fel ca Titus Livius, voia să înțeleagă rațional puterea Romei.

În mare, tot ceea ce știm despre aproximativ prima jumătate de mileniu din istoria Romei ne vine de la tipii ăștia doi, ambii scriind exact în timpul aceluiași decenii, la aceeași curte imperială, trăind în exact același mediu cultural și, în general, urmărind același scop. Deși Dionysios își propunea să explice supremația romană celor pe care Roma îi colonizase, în timp ce Titus Livius căuta să explice supremația romană concetățenilor săi decăzuți, amândoi voiau să prezinte o

IPDIS | We know books
 narațiune liniară a istoriei romane care avea drept argument rațional al reușitei în războaie și în comerț ideea de răsplată pentru buna purtare. Amândoi voiau să definească buna purtare și s-o dea drept exemplu de moralitate în fața propriilor cititori. Iată de ce au învins romanii... iată de ce zeii îi îndrăgesc... iată ce vă trebuie și vouă ca să învingeți. În fiecare istorie pe care ne pregătim s-o citim în următoarele cinci capitole se simte pregnant o nuanță moralizatoare, de „ajută-te singur“, care nu poate fi ignorată.

Mai există alte câteva surse, printre care poemele epice ale lui Ovidiu, *Fastele* și *Metamorfozele*, în care poetul creează și, în același timp, relatează mitul roman, și biografiile scrise de Plutarh unor mari bărbați romani. *Metamorfozele* și *Fastele* au fost și ele scrise în deceniile de domnie a lui Augustus, în timp ce Plutarh a trăit în jurul anului 100 d.H. și și-a petrecut viața de adult călătorind între Atena și Beoția, în Grecia. Toți acești autori își propuneau să explice lumea contemporană lor, în care trăiau, ca să găsească în trecutul roman semnificație și înțeles pentru experiențelor lor. Deși se serveau de surse mai vechi (iar uneori chiar le și numeau), își alegeau poveștile și le prezentau în așa fel încât să fie semnificative pentru cititorii contemporani lor, așa cum fac toți istoricii – așa cum am făcut și eu când am ales poveștile pe care vi le spun aici. Și, mai important decât orice pentru această carte: atunci când autorii antici alegeau să pună femei în istorisirile lor, făceau o alegere și o declarație explicită.

Este perfect posibil să relatăm întreaga istorie timpurie a Romei până la Republica Târzie doar cu menționarea unei singure femei. Singura pe care realmente nu poți s-o scoți cu totul din poveste este Lucreția, dar toate celelalte sunt în foarte mare măsură opționale și majoritatea istoricilor din modernitate ai Romei chiar aleg să le extirpe pe femeile despre care sunt eu pe cale să vorbesc, pentru a putea să se concentreze pe soții și pe tații lor. Dar când romanii menționau femei în istoriile lor, nu era niciodată ceva accidental, ci exista întotdeauna un anumit sens, iar noi suntem aici ca să aflăm care era acel sens. Primele femei ale Romei, de exemplu, sabinele, reprezentau o explicație și o descriere a originilor și scopului căsătoriei la romani.⁶

Ceea ce ne aduce înapoi la Romulus, cu orașul lui de bărbați duri și neciopliți, și la nevoia lui disperată de femei. Prima strategie a lui Romulus, ca să adune femei, a fost una îndrăzneță – căci toate planurile lui se bazau pe îndrăzneală. El a trimis mesageri spre toate orașele-state aflate în vecinătate, în Peninsula Italică, de plidă Crustumium, Caenina și Antemna, cerând pur și simplu neveste. Romanilor le cam plăcea să-și zugrăvească vecinii italici ca pe antagoniști unidimensionali, dar aici e vorba de orașe-state antice și rafinate. Locuitorii peninsulei din perioada pre-romană, ca sabinii care populau cel puțin șase orașe din Lazio și Umbria, și ca etruscii care dominau peninsula cam de prin secolul al VIII-lea î.H., alcătuiau societăți complexe, de lungă tradiție, cu literatură și istorie proprie bogată și cu un sentiment puternic al locului pe care îl ocupau în Univers. Ca urmare, au fost extraordinar de surprinși când acești nime-n drum și-au făcut apariția și le-au cerut mâna fiicelor lor. La schimb, Romulus le oferea acestor popoare venerabile o alianță cu noul oraș-stat și plăcerea unor căsătorii mixte cu romanii lui.⁷ Deci, practic, doar căsătoria. Regii sabinilor și ai etruscilor, împreună cu bărbații cei mai de frunte, au răspuns exact cum ați răspunde probabil și voi, dacă ar veni un oarecare, după ce și-a strănutat în pumn, și ar încerca să vă strângă mâna cu mucii încă atârându-i de degete. S-au cutremurat cu evident dezgust. Statele mai vechi și pe deplin constituite din centrul peninsulei vedeau Roma ca pe o construcție stranie, în mare parte necivilizată – plină de infractori și bărbați care fuseseră înainte sclavi (ceea ce ridica o problemă foarte serioasă) și condusă de un om care își ucisese propriul frate. În ruptul capului nu și-ar fi trimis pe vreuna din drăgălașele lor fiice să-și piardă timpul cu romanii. Încă de la bun început, felul în care romanii se vedeau pe ei înșiși (urmași ai zeităților, o culme a civilizației, practic perfecți în toate privințele) venea deseori în contradicție flagrantă cu felul în care îi vedeau vecinii lor (infricoșători la limita genocidului, complet lipsiți de cumpătare și foarte, foarte zănatici). Iar și iar, acești conducători le-au pus trimișilor întrebarea evidentă: de ce Romulus nu le oferea sanctuar femeilor, ca să le atragă de bunăvoie la Roma? Lasă-le pe femeile italice să aleagă singure să vină la Roma și să se mărite cu bărbați romani. Dă-le femeilor aceeași posibilitate să scape de sclavie sau de condamnare sau de

IBDIS | We know
BOOKS

simplică plictiseală și să înceapă o viață nouă. Dacă ai nevoie de femei, frate, lasă femeile să vină în orașul tău!

De tot râsul, dar Romulus a luat această sugestie ca pe o insultă grosolană. Una erau bărbații care fuseseră sclavi sau bandiți sau uci-gași – unui *bărbat* îi era permis un nou început în viață. O criminală sau o fostă sclavă, însă, era distrusă pentru totdeauna, iar Romulus prefera să nu aibă nicio femeie, decât vreuna care să fi părăsit o situație dificilă în Collatia. Romulus era un nemernic sângeros, evident, dar toți bărbații romani erau la fel, în fond și la urma urmei.

Răspunsul la sugestia ca femeile să li se îngăduie venirea la Roma singure și din proprie voință evidențiază cât de diferite erau regulile în privința comportamentului femeilor și a celui al bărbaților în regiunea mediteraneeană antică și cât de adânc înrădăcinate au ajuns să fie acele reguli în cultura romană. Ideea de a permite unei femei să aleagă să vină la Roma ca ființă liberă i se părea lui Titus Livius realmente caraghioasă, pentru că femeile, în narațiunile istorice și cultura politică romană, nu existau ca indivizi și nu li se putea permite aceleași libertate și autonomie ca bărbaților. Femeile existau ca fiice, neveste și mame, ca relații ale bărbaților, și nu puteau veni decât dacă bărbații le mutau dintr-un loc într-altul, ca pe niște piese de șah. De aceea Romulus și mica lui gașcă de romani au hotărât că o variantă mult mai bună de a atrage femei care să vrea să se mărite cu ei și să trăiască în Roma era să răpească pur și simplu niște fete pe care le doreau și să le forțeze să le devină neveste.

Și uite așa, în sfârșit, ajungem la prima femeie romană. Aproape. Până aici, în povestea spusă de Romulus despre propria lui istorie legendară, nu apar decât vreo câteva femei. Soțiile și iubitele bunicului Romei, Eneas, pe care acesta le-a părăsit rând pe rând, lăsându-le să moară fără măcar să se uite o singură dată înapoi, au fost de sorginte troiană (Creusa), cartagineză (Dido) și latină (Lavinia). Mama biologică a lui Romulus și Remus (Rhea Silvia) și mama lor adoptivă (Larentia) erau amândouă din Alba Longa. Romanii le recunoșteau pe aceste femei ca strămoașele lor, dar nu și ca romane ele însele. Prima femeie purtând un nume și trăind în orașul Roma a fost Hersilia, care și-a început viața ca femeie din tribul sabinilor, născută și crescută în Munții Apenini.⁸

Nu există nicio singură versiune despre Hersilia sau povestea ei și este rareori menționată în relatările moderne ale începuturilor Romei, dar ea reprezintă o parte crucială din povestea fondării orașului, deci toate relatările antice o includ, pentru că povestea creării Romei este și povestea creării societății romane, inclusiv a căsătoriei romane. Hersilia a fost prima soție din Roma. În unele variante ale poveștii ei, o vedem ca pe o femeie mai în vârstă, având o fiică adolescentă. În altele, o vedem ca pe o femeie tânără, feciorelnică și nemăritată. În alte variante, este o participantă la cea mai notorie petrecere din istoria romană.

Povestea sună așa: după ce s-a văzut respins de toate orașele aflate la o distanță ce putea fi parcursă călare, Romulus a decis că își va lua singur femeile pe care le dorea, uite-așa! Dar, să dea buzna cu mica lui armată nouă-nouță în niște cetăți cu vechime și să înhațe niște fete cu forța era clar o idee proastă, așa că a născocit un șiretlic prin care să-i fie aduse femeile la nas. El a început, după spusele lui Dionysios, prin a susține că descoperise un vechi altar închinat zeului Consus (numit și Neptunus Equestrus), îngropat sub dealurile Romei. Ca urmare, el a declarat că va institui o nouă sărbătoare în cinstea acestui nou zeu antic: Consualia din 21 august, în primul sau în al patrulea an de la fondarea orașului.⁹ Romulus le-a trimis invitații tuturor familiilor importante din toate orașele aflate în apropiere, care îi respinseseră până atunci avansurile, promițându-le o petrecere de pomină. Și, din politețe și mânați de curiozitate, precum și prevăzători să nu supere o nouă zeitate, unele au venit. Mai multe orașe din Latium au trimis delegații, dar cei mai entuziaști, de departe, au fost sabinii, care s-au prezentat cu sutele, familii întregi!¹⁰ Familiile sabine au dat roată acestui straniu nou oraș, preumblându-se în sus și în jos pe colinele romane, acceptând mâncarea și ospitalitatea adepților lui Romulus, și așezându-se în Circus Maximus ca să asiste la un spectacol grandios, din care n-au lipsit cursele de care, reprezentațiile cu actori și sacrificiile. După care, când Romulus a dat semnalul secret, au privit îngroziți cum romanii și-au tras săbiile din teacă, le-au apucat de păr pe surorile, fiicele și nepoatele sabinilor și, în ciuda țipetelor lor, le-au târât afară din amfiteatru. Numărul femeilor răpite în această zi diferă enorm de la o sursă la alta, cuprinzând atât date foarte precise, cum ar fi 30, 527 și 683, cât și

IBDIS | We know

estimări foarte vagi, de genul „puțin peste treizeci“ și „aproape opt sute“.¹¹ Între aceste femei sabine, singura căreia istoricii Romei au binevoit să-i dea un nume și o voce a fost Hersilia.

În haosul care a urmat, romanii i-au izgonit pe bărbații sabini afară din oraș, după care și-au împărțit femeile între ei ca pe niște bucăți de pământ. Unul dintre scopurile majore ale acestei istorisiri, pentru romanii epocii augustane, era să explice de ce nunta romană tradițională cuprindea strigătele sărbătorești de „talasius“! Privitori și participanți deopotrivă la Roma strigau acest cuvânt mirelui și miresei, în timpul ceremoniei nupțiale, dar nimeni nu știa ce înseamnă. Ca urmare, toate variantele despre siluirea femeilor sabine includeau câte-o poveste gen „uite-așa a fost la început“, despre ce semnifica și ce rost avea acel cuvânt. După spusele lui Titus Livius, originea cuvântului era numele unui bărbat, Talasius, care, în timpul Consualiei, a sărbătorii zeului Consus, a pus ochii pe o fată tânără și deosebit de frumoasă, dorindu-și-o pentru el. Când a pornit atacul, el le-a poruncit oamenilor lui să aibă grijă ca nimeni altcineva să n-o înhațe primul. În timp ce ei o târau pe fata nenumită spre stăpânul lor, strigau cu voce tare numele acestuia, ca să le dea de știre că fata le este interzisă altor romani, fiindcă îi este dusă lui Talasius, și așa a luat naștere strigătul nupțial.¹² Sinistră porcărie! Plutarh vine cu mai multe explicații complet diferite. Una seamănă bine cu cea a lui Titus Livius, doar că strigătul se referă la privitorii care îi spun lui Talasius ce noroc pe capul lui, dacă mă-nțelegi... Teoria proprie a lui Plutarh este că strigătul nu are nicio legătură cu femeile sabine, ci derivă în totalitate din cuvântul elin *talasia*, care înseamnă „haide“, „dă-i bătaie“, „străduiește-te mai mult, că poți“, ceea ce sună cumva tot atât de sinistru.¹³ Ideea e că romanii își spuneau lor înșiși că forma, scopul și sărbătorirea căsătoriei lor își aveau originea în acest asalt în masă asupra femeilor, ca un act marțial, dar arătând totodată că încheierea, scopul și sărbătorirea căsătoriei erau foarte importante pentru istoricii romani. Căsătoria era un act important pentru bărbați și pentru oraș.

Sabinele astfel răpite le-au fost date celor mai buni și mai străluciți dintre bărbații romani necăsătoriți, fiind apoi supuse unei predici din partea lui Romulus, care a mers din ușă în ușă, încercând să-și aperse faptele

comise. El a dat vina pe părinții și conducătorii orașelor sabinelor, fiindcă au refuzat să negocieze cu romanii, spunându-le femeilor că trebuie să fie mânăloase pe tații lor și nu pe Romulus, care, trebuie să înțeleagă și ele, chiar avea mare, mare nevoie de femei. El le-a spus că fuseseră luate în căsătorie spre a fi tovarășele de viață ale bărbaților lor, și nu sclavele lor sexuale sau victimele lor. El le-a promis femeilor că vor fi cetățene cu drepturi depline ale Romei și, ca să-l cităm pe Titus Livius, se vor bucura „de ceea ce are omul mai scump pe lume: copiii“, care vor fi și ei cetățeni romani.¹⁴ Cetățenia unui oraș vechi de patru ani și compus din răpitori, oferită de un om care își înjunghiasse propriul frate, probabil că nu era genul de cadou pe care și l-ar fi dorit vreodată aceste femei, dar cuvintele lui Titus Livius au fost scrise pentru cititorii din epoca augustană, când Roma era gloria Mediteranei, iar cetățenia romană, o onoare acordată unui număr mic de aleși, deci, după spusele lui, femeilor le-a mai venit inima la loc.

Se cuvine menționat aici că, deși multă lume cunoaște acest incident sub denumirea de „siluirea sabinelor“, nu a fost vorba de un atac sexual. Cuvântul latinesc *raptio* este folosit de sursele antice ca să indice faptul că femeile au fost smulse cu forța și târâte, lucru care, indiferent dacă intenționat sau nu, a fost transformat în conceptul agresiunii sexuale și al cuvântului *rape* („viol“, „siluire“) de către artiștii Renașterii italiene. În textele anticilor nu există nicio sugestie de act sexual impus cu forța, acestea tinzând mai degrabă să accentueze că femeile sabine s-au arătat doritoare să devină romane, din toate punctele de vedere. Cea mai doritoare dintre ele a fost Hersilia. Dionysios o descrie pe Hersilia ca fiind o femeie de vază printre sabini, care era deja măritată și a cărei fiică fusese deja luată la ochi de romani. În timp ce toți ceilalți sabini au dat bir cu fugiții din fața romanilor înarmați, părăsindu-și fiicele și surorile, Hersilia a rămas, „nesilită de nimeni“, și a fost, ca urmare, singura femeie din istoria timpurie a Romei care să devină romană din proprie voință.¹⁵ Poate tocmai de aceea Romulus a ales-o pe ea, dintre toate sabinetele, să-i fie soție și a devenit prima voce feminină din istoria Romei și prima soție care a folosit puterea subtilă pentru a-și influența soțul să procedeze corect.

Înainte de a cerceta în amănunt contribuția Hersiliei la definirea rolului unei soții romane, însă, trebuie să întrerupem această emisiune

IBDIS | We know
BOOKS

ca să vorbim despre fiica romană rebelă, Tarpeia. Pentru că Hersilia nu poate salva Roma decât după ce Tarpeia aproape că o distruge de tot.

Tarpeia este în acest moment cel mai aproape de ceea ce s-ar putea numi o femeie romană, fiind fiica unui bărbat roman, și încă general roman pe deasupra! N-avea cum să se fi născut la Roma, dar Tarpeia este singura femeie despre care știm că n-a fost târâtă cu sila, țipând, în locul care avea să-i devină casă. Tarpeia i-a fascinat și i-a intrigat pe istoricii romani, care i-au spus și i-au tot spus povestea, cercetând-o din toate unghiurile posibile, cam la fel cum spunem noi, iar și iar, povestea regelui Arthur și povestea Albei-ca-Zăpada, reconfigurându-le mereu ca să reflecte problematica timpurilor noastre. Dar orice poveste are nevoie de niște elemente dramatice de bază, iar în cea a Tarpeiei găsim trei asemenea elemente. Primul este faptul că, după răpirea sabinelor, Roma era asediată de sabini, care încercau să-și salveze fiicele. Fiecare oraș sabin a adunat și a trimis o armată separată să-și ia înapoi femeile, pornind de la ideea că Roma era un orașel nou-născut care putea fi învins cu ușurință. Dar știți vorba cu socoteala de acasă care nu se potrivește cu cea din târg. Inițial, războaiele au mers bine pentru romani, care i-au umilit voioși pe mulți dintre adversarii mai bine-cunoscuți care au încercat să se lupte cu ei.¹⁶ În cele din urmă, sabinii și-au dat seama că va fi nevoie de un efort colectiv împotriva romanilor, s-au unit cu toții într-o coaliție anti-Roma și l-au ales pe Titus Tatius să le fie conducător. Foarte repede, Tatius i-a împins pe romani înapoi, în spatele zidurilor orașului lor, și i-a asediat pentru o perioadă nespecificată de timp. Sursele romane sunt amuzant de evazive în privința acestei părți a poveștii, având tendința să sară de la momentul când Tatius a primit să preia conducerea coaliției direct la cel al asediului Romei, cu un bla-bla despre cum au ajuns sabinii sub zidurile orașului și cât de multe pierderi se poate să fi suferit pe parcurs.

Al doilea element dramatic din povestea Tarpeiei este rolul pe care l-a jucat ea în a pune capăt acestui asediu. Mai exact, ea a deschis în mod deliberat porțile orașului și le-a dat drumul sabinilor înăuntru, în timp ce romanii dormeau. Unde se deosebesc mult între ele relatările este modul în care a făcut acest lucru și de ce. Motivele Tarpeiei le-au dat mult de furcă romanilor. Era o trădătoare care și-a vândut propriul oraș?

Era o eroină care i-a tras pe sfoară pe sabini? Era o fiică sabină furată care încerca să se întoarcă la tatăl ei sau o fecioară romană terorizată până la punctul de a-și trăda propriul oraș? Sau o tânără femeie îndrăgostită de un chipeș rege străin?¹⁷ În diverse momente din istoria Romei, Tarpeia a fost toate aceste lucruri. Povestea ei supraviețuiește în șase surse romane ce acoperă două secole și jumătate, fiecare conținând o Tarpeia diferită. Unele surse conțin chiar patru sau cinci Tarpeia diferite. Titus Livius, Dionysios din Halicarnas și Plutarh înșiră toate variantele mitului, pe care le-au citit în toate istoriile acum pierdute pentru noi, și câteva dintre ele se suprapun în parte.¹⁸ Tarpeia îi deruta pe istoricii romani pentru că versiunea cea mai vehiculată a motivației ei spunea că era o fătucă lacomă care și-a vândut orașul pentru aur, dar, cu toate acestea, romanii o sărbătoreau și aduceau jertfe la mormântul ei din Capitoliu – cel mai sacru centru al Romei. Dihotomia aceasta i-a chinuit pe autorii romani, care pur și simplu nu puteau să împace versiunea predominantă a trecutului (că Tarpeia era o trădătoare) cu prezentul lor (în care acesteia i se aduceau anual jertfe). Până la urmă, într-un moment de profundă renunțare, Dionysios din Halicarnas a declarat: „Să judece fiecare după cum îi place”, și a trecut mai departe.¹⁹

Dintre multele redări ale acestui element dramatic al poveștii, cel mai des repetat este acela că Tarpeia a fost o fată tânără și fiica lui Tarpeius, bărbatul căruia Romulus îi încredințase apărarea Capitoliului.²⁰ Într-o zi, Tarpeia a ieșit de după zidurile orașului ca să aducă apă (în unele variante, era o fecioară vestală) și, în timp ce făcea acest lucru, i-a zărit pe soldații sabini care stăteau și ei pe acolo. Costumația tradițională a sabinilor includea brățări mari de aur și inele masive tot din aur. Chiar dacă ne vine în minte imaginea unui cârd de mafioți din *Familia Soprano* etalându-și inelele de pe degetul mic, eu sunt sigură că ținuta sabinilor era mult mai respectabilă decât atât. Aurul i-a luat ochii Tarpeiei, fiindcă femeile sunt ca niște coțofene care se dau în vânt după tot ce strălucește. În plus, ea trăia într-o Romă unde, după mintea autorilor bărbați din Republica Târzie, luxul, decadența și bijuteriile nu fuseseră încă inventate, în mare parte fiindcă nu erau femei acolo. Fascinată, Tarpeia s-a dus la Tatius și i-a propus un târg: ea îi va deschide porțile orașului, iar în